

ΤΑΞΗ: Α' Γυμνασίου

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: Μεγαλώνουμε και αλλάζουμε

ΒΑΣΙΚΟ ΘΕΜΑ ΙΙΙ: Η Εκκλησία οργανώνεται

ι. **Από την «Εκκλησία του Δήμου» στην «Εκκλησία του Χριστού»**

📖 ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΟ ΥΛΙΚΟ

«Εκκλησία»

Στα Ιεροσόλυμα μετά την Ανάληψη του Ιησού Χριστού, η πρώτη εκκλησία οργανώνεται με βάση τα ελληνικά πρότυπα. Η εκλογή του Ματθία στη θέση του Ιούδα ως δωδέκατου αποστόλου γίνεται με κλήρωση κατά τον ίδιο τρόπο που προβλέπει το αθηναϊκό πολίτευμα.

Ο όρος «εκκλησία» που διάλεξε ο Χριστιανισμός για να δηλώσει την ιστορική υπόστασή του, υπενθυμίζει και πάλι την πολιτική ζωή των Ελλήνων. Η λέξη «εκκλησία» σημαίνει την επίσημη και κατά τακτά διαστήματα συνέλευση των πολιτών μιας πόλεως, για να λάβουν σοβαρές αποφάσεις. Οι χριστιανοί συμπληρώνουν: «εκκλησία του Θεού» ή «εκκλησία του Χριστού», δηλώνοντας ότι η πηγή της δικής τους Εκκλησίας δεν είναι ο δήμος, αλλά ο Θεός.

Το κέντρο της ζωής της χριστιανικής Εκκλησίας ήταν η σύναξη, το μάζεμα των χριστιανών για να τελέσουν τη Θεία Ευχαριστία. Χωρίς αυτή τη σύναξη της Ευχαριστίας δεν μπορούσε να λειτουργεί η Εκκλησία.

ι. **Οι χριστιανοί, πολίτες ενός άλλου κόσμου**

📖 ΚΕΙΜΕΝΟ

Τι ζητάει ο Παύλος:

Αν θέλετε, λοιπόν, να μου προσφέρετε μια ενθάρρυνση που δίνει η πίστη στον Χριστό ή μια παρηγοριά που προέρχεται από αγάπη· αν μετέχετε στο ίδιο πνεύμα· αν έχετε έλεος και στοργή· τότε γεμίστε την καρδιά μου με χαρά ζώντας με ομόνοια, έχοντας την ίδια αγάπη μεταξύ σας, έχοντας όλοι μια ψυχή, ένα φρόνημα. Μην κάνετε τίποτα από ανταγωνισμό ή από ματαιοδοξία, αλλά με ταπεινοφροσύνη ως θεωρεί ο καθένας ανώτερό του τον άλλο. Ας μη φροντίζει ο καθένας μόνο για ό,τι ενδιαφέρει τον ίδιο, αλλά και για ό,τι ωφελεί τους άλλους. Να υπάρχει μεταξύ σας το ίδιο φρόνημα που είχε κι ο Ιησούς Χριστός,

Φιλ 2, 1-5

Πώς ζούσαν οι πρώτοι χριστιανοί

Όλοι όσοι πίστεψαν είχαν μια καρδιά και μια ψυχή. Κανείς δεν θεωρούσε ότι κάτι από τα υπάρχοντά του ήταν δικό του, αλλά όλα τα είχαν κοινά. Οι απόστολοι

κήρυτταν και βεβαίωναν με μεγάλη πειστικότητα ότι ο Κύριος Ιησούς αναστήθηκε. Και ο Θεός έδινε σε όλους πλούσια τη χάρη του. Δεν υπήρχε κανείς ανάμεσά τους που να στερείται τα απαραίτητα. Γιατί όσοι είχαν χωράφια ή σπίτια τα πουλούσαν, και έφερναν το αντίτιμο αυτών που πουλούσαν και το έθεταν στη διάθεση των αποστόλων. Από αυτό δινόταν στον καθένα ανάλογα με τις ανάγκες του. Έτσι έκανε και ο Ιωσήφ, ένα λευίτης από την Κύπρο, που οι απόστολοι τον ονόμασαν Βαρνάβα, όνομα που μεταφράζεται «ο άνθρωπος της παρηγοριάς». Αυτός είχε ένα χωράφι, το πούλησε και έφερε τα χρήματα και τα έθεσε στη διάθεση των αποστόλων.

Πρ 4, 32-37

- **Εργασία στην τάξη**

Αφού διαβάσετε τα κείμενα, αξιολογείστε τον τρόπο ζωής των πρώτων χριστιανών και καταγράψτε τις ιδέες σας. Στη συνέχεια, σε ομάδες, επινοήστε και παρουσιάστε στην τάξη μια σχετική φανταστική σκηνή ή παγωμένη εικόνα.

iii. Κλήρος και λαός

- **Ιδεοθύελλα** με τη λέξη «Κλήρος». Όλες οι απόψεις / ιδέες καταγράφονται στον πίνακα.

📖 ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΟ ΥΛΙΚΟ

Η αυτοκρατορία, μέσα στην οποία ταξίδευαν οι πρώτοι χριστιανοί ιεραπόστολοι, ήταν, ιδιαίτερα στο ανατολικό της τμήμα, μια αυτοκρατορία των πόλεων. Αυτό το γεγονός προσδιόρισε και την οργάνωση της πρώιμης Εκκλησίας. Βασική μονάδα ήταν η *κοινότητα* των πιστών κάθε πόλης. Σε κάθε κοινότητα, εκτός από το **λαό** (λαϊκούς) υπήρχαν μόνιμα στελέχη, οι ο **επίσκοπος**, οι **πρεσβύτεροι** και οι **διάκονοι** που είχαν την ευθύνη της και αποτελούσαν τον **κλήρο**. Τα καθήκοντα των κληρικών ήταν ιερατικά, διοικητικά, πειθαρχικά, οικονομικά. Οι κληρικοί εκλέγονταν από τις κοινότητές τους και μπορούσαν να είναι έγγαμοι. Για τη συντήρησή τους εργάζονταν ασκώντας κάποιο επάγγελμα. Όταν αργότερα αυξήθηκαν τα καθήκοντά τους κι αυτό ήταν αδύνατο, καθιερώθηκαν εισφορές των χριστιανών.

Της κοινότητας προϊστάτο ο **επίσκοπος**. τον επίσκοπο βοηθούσαν οι **πρεσβύτεροι** και οι **διάκονοι**. Ήδη στο τέλος του 1^{ου} αιώνα αυτό το μοντέλο είχε καθιερωθεί σε αρκετά μέρη. Ο Άγιος Ιγνάτιος, επίσκοπος Αντιόχειας, περί το 107, στη διάρκεια του ταξιδιού του στη Ρώμη γράφει: «Κανείς ας μην επιτελεί τα πράγματα που αφορούν την Εκκλησία χωρίς τον επίσκοπο ... Εκεί όπου βρίσκεται ο επίσκοπος, εκεί πρέπει να βρίσκεται και ο λαός, όπως ακριβώς εκεί που βρίσκεται ο Ιησούς Χριστός εκεί είναι και η καθολική Εκκλησία».

- **Εργασία σε ομάδες**

ΘΕΜΑ: «Κλήρος: απρόσωπη εξουσία ή πατρική διακονία;»

(Α' ΟΜΑΔΑ: Η Καινή Διαθήκη για τον κλήρο, Β' ΟΜΑΔΑ: Από την πατερική παράδοση για τον κλήρο, Γ' ΟΜΑΔΑ: Από την πατερική παράδοση για τον κλήρο, Δ' ΟΜΑΔΑ: Λόγια σύγχρονων επισκόπων, Ε' ΟΜΑΔΑ: Λόγια σύγχρονων επισκόπων).

- **Συζήτηση μετά την παρουσίαση της εργασίας των ομάδων**

Ξαναβλέπουμε όσα καταγράφηκαν στην Ιδεοθύελλα. Όλα όσα επεξεργαστήκατε, σας κάνουν να αναθεωρείτε απόψεις που τυχόν διατηρείτε για τον κλήρο; Αν ναι, εξηγήστε με ποιον τρόπο και παρουσιάστε τις τυχόν νέες ιδέες σας.

iv. Κοινοβιακός μοναχισμός. Η πνευματική αντίπολις

📖 ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΟ ΥΛΙΚΟ

Από τους αναχωρητές στο κοινόβιο: Η εξέλιξη του μοναχισμού

Οι πρώτοι χριστιανοί που απομακρύνθηκαν από τον κόσμο –από τα μέσα του 3^{ου} μ.Χ. αι.- σε απομονωμένες περιοχές αναζητώντας την απόλυτη αφιέρωση στον Θεό, ονομάζονται **αναχωρητές** ή **ερημίτες**. Τον 4^ο αι., παρά τη ραγδαία εξάπλωση του Χριστιανισμού και την εντυπωσιακή αύξηση του αριθμού των Χριστιανών η χριστιανική πνευματικότητα είχε αρχίσει να εκπίπτει. Μεγάλες ομάδες ασπάζονταν τον Χριστιανισμό, χωρίς όμως να συμμερίζονται το χριστιανικό πνεύμα. Επιπλέον πολλοί χριστιανοί συμμαχούσαν με την κρατική εξουσία και απομακρύνονταν από τη χριστιανική ζωή των πρώτων αιώνων. Μέσα σ' αυτές τις συνθήκες πολλοί πιστοί εγκατέλειπαν τον κόσμο και αναχωρούσαν σε ερημικούς τόπους για να αφιερωθούν στην προσευχή και τη μετάνοια. Ο μοναχισμός δηλαδή αναδείχθηκε ως κίνημα διαμαρτυρίας προς το κοσμικό φρόνημα που φαινόταν να εισβάλλει στην Εκκλησία μετά την αναγνώριση του Χριστιανισμού ως επίσημης θρησκείας.

Ο τόπος στον οποίο γεννήθηκε και από τον οποίο εξαπλώθηκε ο αναχωρητικός μοναχισμός ήταν η Αίγυπτος. Οι πρώτοι αναχωρητές κατέφευγαν κυρίως γύρω από την κοιλάδα του Νείλου. Κύριος εκπρόσωπος και σύμβολο του αναχωρητισμού στην έρημο της Αιγύπτου είναι ο **Μέγας Αντώνιος** (251-355) που αφού μοίρασε την περιουσία του στους φτωχούς, έζησε το μεγαλύτερο διάστημα της ζωής του σε συνθήκες απομόνωσης, προσευχής και νηστείας. Ο μοναχισμός γρήγορα διαδόθηκε στην παρακείμενη Παλαιστίνη και από εκεί στη Συρία.

Οι κατοικίες των ασκητών διαμορφώνονταν με πρόχειρα υλικά, ικανά να προσφέρουν μια στοιχειώδη προστασία από τις ακραίες αλλαγές της θερμοκρασίας στην έρημο. Στην Άνω Αίγυπτο πιθανώς ένα απλό καλύβι ήταν αρκετό για να αντιμετωπίσει ο αναχωρητής τις αλλαγές της θερμοκρασίας, αλλά στην Κάτω Αίγυπτο με τις συχνότερες βροχοπτώσεις, η ανάγκη για μια πιο στέρεη κατοικία ήταν μεγαλύτερη. Ένα από τα πλέον πρόσφορα καταλύματα ήταν τα σπήλαια και οι σκεπασμένοι βράχοι. Τα κελιά χτίζονταν με απλές τεχνικές από τους ίδιους τους μοναχούς.

Η αύξηση των αναχωρητών και η εγκατάστασή τους γύρω από τα ερημητήρια των διάσημων για την αρετή τους και την πίστη τους αναχωρητών οδήγησε σε μια νέα μορφή μοναχικής ζωής, τη **λαύρα**: συγκροτήματα δηλαδή από οικήματα

μοναχών που συνδέονταν μεταξύ τους. Η λαύρα οδήγησε σταδιακά στον **κοινοβιακό μοναχισμό**.

Το **Κοινόβιο** (από την ελληνική λέξη κοινόβιος, που σημαίνει κοινή ζωή, παράγεται από το κοινός και βίος) και οργανωτής θεωρείται ότι είναι ο **Παχώμιος** (290-348), ο οποίος είχε αρχίσει την πνευματική του «δοκιμασία» ως ερημίτης. Το Κοινόβιο ήταν στην κυριολεξία μια κοινή ζωή. Όλοι οι μοναχοί έχουν ομοιόμορφη ενδυμασία, κάνουν κοινή προσευχή και συμμετέχουν όλοι στις εργασίες για την κάλυψη των αναγκών του κοινοβίου.

Ο μεγάλος νομοθέτης της ασκητικής ζωής ήταν ο **Μέγας Βασίλειος** καθώς καθόρισε τους κανόνες λειτουργίας του.

- **Εργασία σε ομάδες**

ΘΕΜΑ: «Διερευνώντας τον χριστιανικό μοναχισμό»

(Α' ΟΜΑΔΑ: *Μοναχοί και εργασία*, Β' ΟΜΑΔΑ: *Κοινοβιακός μοναχισμός και Μέγας Βασίλειος*, Γ' ΟΜΑΔΑ: *Για τον Εφραίμ τον Σύρο*, Δ' ΟΜΑΔΑ: *Για τον Απολλώνιο*, Ε' ΟΜΑΔΑ: *Λόγοι σύγχρονων ορθόδοξων μοναχών*).

- **Συζήτηση στην ολομέλεια**

Μερικοί χαρακτηρίζουν τον μοναχισμό ως «φυγή από τον κόσμο». Μετά από όλα όσα επεξεργαστήκατε, ποια είναι η γνώμη σας;

- **Εργασία για το σπίτι**

α) Σύνταξη κειμένου: Το γράμμα ενός μοναχού που περιγράφει τη ζωή σε ένα αιγυπτιακό κοινόβιο του 4^{ου} αι.

β) Αναζητήστε και παρουσιάστε στοιχεία για τα άμφια και εμβλήματα του ορθόδοξου κλήρου.

γ) Γράψτε ένα γράμμα που να απευθύνεται προς τον επίσκοπο της πόλης ή της περιφέρειάς σας.